

## Stalne vzorčne ploskve – koliko in kje?

Inventura gozdnih sestojev zelo zaposluje gozdarje od vsega začetka (strokovnega) urejanja oziroma načrtovanja gozdov. Načrtovanje gozdov pomeni iskanje optimalnih razvojnih poti gozdov za (dolgo) obdobje naprej ob upoštevanju vseh naravnih danosti (rastiščnih, sestojnih) ter družbenih razmer in teženj. Za dolgoročne in občutljive odločitve pri usmerjanju razvoja gozdov potrebujemo vrsto informacij. Količina in kakovost informacij, ki si ju postavimo kot nujni, morata biti odraz razmerja med koristjo in stroški njihovega zbiranja. Takšna opredelitev nujnih informacij je bolj strokovna in poštena kot tista, ki govori o kompromisu med željami in denarnimi možnostmi. Prav zaradi ugodnih denarnih možnosti smo se gozdarji pri zbiranju različnih informacij dolgo vedli dokaj nesmotno. Časi so se hitro spremenili. Nesmotnosti ne gre več gojiti, pač pa se je nujno čimprej strokovno odločiti, katere informacije, na kakšnem nivoju in kako natančne za svoje delo res nujno potrebujemo.

Čeprav se je v zadnjih letih gozdarstvo začelo končno z večjim zanimanjem ozirati tudi za različnimi »netaksacijskimi« informacijami, podatki o lesnih zalogah in prirastkih brez dvoma ostajajo pomembni tudi v prihodnje. Te podatke smo gozdarji v preteklosti zbirali na različne načine, bolj skladno s tradicijo kot na osnovi resnih strokovnih analiz. Danes je jasno, da polna premerba sestojev ostaja uporabna le še v študijske namene. Med vzorčnimi metodami vse tuje in tudi že domače izkušnje kažejo oziroma potrjujejo vsestransko uporabnost metode stalnih vzorčnih ploskev, ki tako očitno postaja naša perspektivna metoda za zbiranje podatkov o lesnih zalogah in prirastkih, posledično ali poleg teh pa še o nekaterih drugih značilnostih sestojev.

Na VTOZD za gozdarstvo so pod vod-

stvom prof. dr. Milana Hočevarja 25. 6. 1991 pripravili seminar za inženirje načrtovalce iz vseh gozdnih gospodarstev, da bi se širok krog strokovnjakov seznanilo z domačimi izkušnjami pri uporabi metode stalnih vzorčnih ploskev ter doreklo še morebitne nejasnosti v zvezi z izvajanjem te metode.

Seminar je bil v strokovnem in tehničnem smislu zelo skrbno pripravljen in smo si udeleženci v ožjem tehničnem smislu resnično razjasnili konkretna vprašanja v zvezi z uporabo predstavljene metode.

Žal pa se je tako vodstvo seminarja kot ves strokovni zbor izognil nekajkrat ponujeni diskusiji o globalnih razsežnostih inventure, ki so za vso problematiko zbiranja podatkov zelo pomembne. Tako smo izgubili še eno primerno priložnost za razmišljanje o realnem obvladovanju vsega našega milijon hektarov velikega gozdnega prostanstva. Še več, v pogledu prihodnjega zbiranja podatkov za potrebe načrtovanja sem seminar zapustil še bolj zaskrbljen, kot sem bil pred njim. Paradoks je, ker so razmišljanja o vzorčnih metodah v osnovi namenjena prav cilju obvladovanja širokega gozdnega prostora. Vendar je vzorčna metoda, ki v resnici omogoča veliko, spodbudila predvsem interese, ki odvijajo njen osnovni namen. Naj mi oprostijo visoka znanost, ampak osnovni namen stalnih vzorčnih ploskev ni predvsem ugotoviti razmerje H/D, SDI, zelo približen SI in podobno, poudarki so na banalnejših stvareh, ki pa jih vendarle moramo tudi prostorsko dovolj natančno opredeliti, da bomo lahko pravočasno opozarjali na odklone od načrtovanega v določenih okoljih.

Ker o prednostih metode stalnih vzorčnih ploskev nihče več zelo resno ne dvomi, sta v zvezi z obravnavanim vzorčenjem (že pred seminarjem) ostali odprti predvsem

vprašanji gostote ploskev in morebitnih poenostavitvev. Teh vprašanj pa smo se kot garjavih izogibali, kar je neodgovorno. S »figo v žepu« prisegati na vse, pri tem pa imeti namen to »vse« izvesti bolj ali manj samo v družbenih gozdovih, v zasebnih pa – kolikor bo pač bog dal, bog pa bi menda utegnil biti v teh gozdovih zadovoljen celo z mrežo ploskev samo  $1000 \times 1000$  m, je za današnji trenutek slovenskega gozdarstva nesprejemljivo početje. To počnemo v trenutku, ko z ustanovitvijo Zavoda za gozdarstvo prisegamo na nujnost strokovnega obvladovanja vseh slovenskih gozdov. Tudi pri že opravljenih primerih v posameznih gozdnih gospodarstvih se je ploskve razvrstilo po prikazanem ključu.

Ali pa sploh ne vemo, kaj počnemo! V seminarskem gradivu je za neko od vzorčnih območij zapisano, da predvidevajo do leta 2000 celotno območje pokriti s kilometrsko mrežo 750 točk, »kar pomeni izjemno dobro osnovo za analizo stanja in spremljavo razvoja sestojev«. Ob 31 načrtih gospodarskih enot, kolikor naj bi jih (ob novi organiziranosti) pri tem gozdnem gospodarstvu obnovili do leta 2000, bo to pomenilo v povprečju 24 vzorčnih ploskev na posamezno gozdnogospodarsko enoto. Osebnost bi si ne upal podpisati nobenega gozdnogospodarskega načrta, ki bi slonel na tako majavih informacijah o stanju sestojev. V čem je torej izjemnost teh podatkov? Spet se izkaže, da je toliko podatkov dovolj za analize, eventualno dovolj za grobo območno sliko, pa zanesljivo premalo za odgovorno usmerjanje razvoja sestojev na nivoju gospodarskih enot. Pri sami izmeri vzorčne gospodarske enote je bilo vendar storjeno drugače: za 1256 ha družbenih gozdov so izbrali 155 vzorčnih ploskev (1 ploskev na 8,1 ha) za 3635 ha zasebnih gozdov pa 46 ploskev (1 ploskev na 79,0 ha – bodi dovolj za zasebne gozdove).

Kot stroka smo dolžni povedati, kako natančne podatke o razvoju sestojev potrebujemo, da bomo lahko pravočasno rekli, kje se razvijajo dobro in kje jim gre slabo. Če v gradivu za seminar piše, da potrebujemo za oceno resnejše natančnosti vsaj 150 vzorčnih ploskev, in če smo menda dovolj enotnega mnenja, da podatke zadovoljive natančnosti potrebujemo vsaj na

nivoju večjih gospodarskih razredov gospodarskih enot, potem je ob srednje (?) veliki enoti pač mogoče vsaj približno izračunati, kolikšno gostoto vzorčnih ploskev potrebujemo in zahtevamo (!) tudi za zasebne gozdove. (Mimogrede: ali nismo že posredovali natančnih podatkov o potrebnem številu ljudi za prihodnji državni Zavod? Ali za natančnost spremljanja, ki ga zagotavlja mreža  $1000 \times 1000$  m?). Tričetr slovenskih gozdov bo zasebnih in tudi te moramo spremljati tako, da bo ocena o njihovem razvoju še strokovna. Na drugi strani ne vidim nobene večje potrebe, da bi ravnali negospodarno pri izmeri družbenih gozdov.

Ker torej razumemo prihodnje inventure slovenskih gozdov s figo v žepu v pogledu zasebnih gozdov ali pa s povsem nerazčiščenimi pojmi o nivoju, za katerega potrebujemo podatke, ni pripravljenosti za razmišljanja o morebitnih poenostavitvah in kompromisih. Poenostavitve pa bodo, divje, improvizirane, da, celo laži o uporabljenih metodah nam niso tuje. Resnici v oči je bolj pogledati prej kot prepozno. Kdor bi imel iskren namen za zadovoljive ocene na prej omenjenih nivojih razmestiti in vestno spremljati okvirno 10.000 vzorčnih ploskev, temu razmišljanja o morebitnih poenostavitvah ne bi mogla ostati tuja.

Niti za ugotavljanje višine prirastka (število podatkov po drevesih je kmalu zelo veliko) niti za znanstvene zaključke vseh vrst ne potrebujemo tolikšnega števila tako natančno obravnavanih vzorčnih ploskev. Potrebujemo pa tolikšno število ploskev zato, da bi na zadovoljivo mero znižali vzorčno napako pri ugotavljanju teženj gibanja višine in strukture lesnih zalog na nivojih (vsaj večjih) gospodarskih razredov gospodarskih enot. Iz slednjega razmišljanja bi izšel »inženirski« zaključek, da v sicer gostejši mreži stalnih vzorčnih ploskev (stalne ploskve so koristne, ker se z njimi izognemo določenim napakam – v primerjavi z Bitterlichovo metodo) prav do drevesa obdelajmo samo nekatere (npr. vsako tretjo ali peto). Vprašanje je preveč pomembno in improvizirane poenostavitve bodo škodljive in drage. Od fige v žepu pa še nikoli ni bilo koristi.

mag. Živan Veselič